

Nr 143.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående löneklassplacering av vissa fänrikar; given Stockholms slott den 5 mars 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet fråga om löneklassplacering av vissa fänrikar och anför därvid följande.

Jämlikt bestämmelserna i militära avlöningsreglementet 3 avdelningen, i dess fr. o. m. den 1 juli 1942 gällande lydelse, skulle den, som vunne befordran till icke-ordinarie fänrik, placeras i löneklass a av löneplan Oc, dock att beställningshavare, som vunne sådan befordran, varom här är fråga, från ordinarie beställning tillhörande löneplan UO, skulle placeras i

löneklass 2 av förstnämnda löneplan. Bestämmelsen innebar sålunda, att underofficer, som efter den 1 juli 1942 befordrades till icke-ordinarie fänrik, skulle placeras i löneklass Oc 1:2. Enligt bemyndigande av riksdagen skulle emellertid även underofficer, som före den 1 juli 1942 befordrats till icke-ordinarie fänrik, kunna efter särskild prövning av Kungl. Maj:t fr. o. m. nämnda dag placeras i Oc 1:2.

Genom beslut av 1945 års riksdag har sedermera sådan förmånligare löneklassplacering, som nyss sagts, medgivits en beställningshavare vid försvaret, som erhållit befordran till icke-ordinarie fänrik utan att dessförinnan ha varit förordnad å ordinarie underofficersbeställning. Rörande behandlingen av denna fråga torde få erinras följande.

Den 1 oktober 1942 förordnades dåvarande furiren vid Västerbottens regemente, officersaspiranten vid Svea livgarde E. A. Hjukström till fänrik vid Dalregementet. Hjukström hade innehaft fast anställning såsom manskap sedan den 1 oktober 1933 och under år 1940 avlagt underofficersexamen och begränsad studentexamen. Ehuru ledighet i underofficersbeställning uppkommit vid Västerbottens regemente den 1 oktober 1941 och Hjukström enligt vanligen tillämpad ordning då bort befordras till underofficer, erhöll han likväl icke befordran. Anledningen härtill kan förmodas ha varit, att förbandschefen icke ansåg skäl föreligga att befordra honom, då han var tjänstledig från innehavande manskapsbeställning och inom kort tid kunde beräknas erhålla befordran till officersbeställning.

Vid sin befordran till fänrik placerades Hjukström i enlighet med gällande bestämmelser fr. o. m. den 1 oktober 1942 i löneklass Oc 1:a. Hade Hjukström vid sin befordran till fänrik innehaft beställning såsom sergeant, skulle han fr. o. m. samma dag ha placerats i löneklass Oc 1:2. Uteblivet av underofficersbefordran medförde sålunda för Hjukström en lägre löneklassplacering i fänriksbeställningen än om han vid befordringstillfället innehaft underofficersbeställning.

I skrivelse den 5 mars 1943 hemställde chefen för Dalregementet, att Hjukström med hänsyn till anförda omständigheter måtte få placeras i löneklass Oc 1:2. Kungl. Maj:t lämnade framställningen utan åtgärd.

I en vid 1945 års riksdag väckt motion, I:121, hemställdes sedermera, med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna för Hjukström av den utblivna underofficersbefordran, att riksdagen måtte besluta, att Hjukström räknat från dagen för sin befordran till fänrik skulle äga åtnjuta de löneförmåner, som skulle ha tillkommit honom, därest han den 1 oktober 1941 i vederbörlig ordning hade befordrats till sergeant på aktiv stat och alltså vid sin officersbefordran övergått från löneplan UO till löneplan Oc i militära avlöningsreglementet.

Efter tillstyrkan av statsutskottet, som i ärendet inhämtat yttrande från försvarsväsendets lönenämnd, fann sig riksdagen, med hänsyn till de speciella förhållanden, som i ärendet voro för handen, böra bifalla motionen (statsutskottets utlåtande nr 95, riksdagens skrivelse nr 218).

I särskilda skrifter ha sedermera ett antal beställningshavare vid försvaret — med förmålan att de i likhet med Hjukström bort före utnämning till fänrik enligt vanligen tillämpad ordning befordras till sergeanter — hemställt att Kungl. Maj:t måtte medgiva eller utverka riksdagens medgivande, att de finge, räknat från dagen för befordringen till fänrik tillerkän-

nas de löneförmåner, som skulle ha tillkommit dem, därest de före utnämningen till fänrik blivit i vederbörlig ordning befordrade till sergeanter på aktiv stat.

I utlåtande över de föreliggande framställningarna har *försvarsväsendets lönenämnd* erinrat om att de bestämmelser, som reglerade fänrikarnas löneställning, varit föremål för ändringar i olika hänseenden under de senare åren. Detta hade redan i och för sig föranlett ojämnheter i löneklassplaceringshänseende mellan vid olika tidpunkter till fänrikar befordrade underofficerare. Ytterligare ojämnheter hade emellertid förorsakats därav, att i vissa fall befordran skett direkt från manskapsbeställning. Enligt lönenämndens mening skulle det vara önskvärt, att löneställningen för officerare, som tidigare innehåft fast anställning såsom manskap, kunde regleras efter enhetliga grunder inom försvaret i dess helhet och på sådant sätt, att rättvisa i löneklassplaceringshänseende skapades icke blott mellan sådana, som i framtiden vunne dylik befordran, utan även för tidigare fall, och detta oberoende av om vederbörande före utnämningen till fänrik blivit befordrad till underofficer eller icke. Lönenämnden, som icke kunde förorda, att särskilda åtgärder vidtoges beträffande sökandena i de nu remitterade ärendena, ville därför föreslå, att utredning verkställdes i syfte att åstadkomma en reglering av avlöningsförhållandena för till fänrikar befordrat fast anställt manskap.

Försvarets civilförvaltning säger sig ha konstaterat, att i vissa av de föreliggande fallen omständigheterna vore likartade med dem, som förelegat i fråga om löjtnanten Hjukström. Med hänsyn härtill syntes skäl tala för att vederbörande i dessa fall bereddes enahanda förbättrade löneställning, som kommit Hjukström till del. Emellertid syntes man icke helt böra bortse från att en sådan åtgärd ledde till att fast anställda kadetter, utgångna från en och samma officerskurs, kunde komma i olika lönelägen redan från tillträddandet av första anställning såsom officer. Frågan om vederbörandes löneställning vid befordran till officer bleve sålunda avhängig av omständigheter, betingade av de sinsemellan skiftande konjunkturerna vid de truppförband, vederbörande tillhört såsom fast anställt manskap, och lösgjordes från sitt sammanhang med deras officersutbildning. Om också vissa ojämnheter i löneställningen för elever i en och samma officerskurs uppstode redan därigenom att den, vilken såsom fast anställd före antagningen till officer vunnit befordran till sergeant på aktiv stat, jämlikt gällande bestämmelser erhöle en förmånligare löneklassplacering än övriga kadetter, syntes det dock kunna åtminstone principiellt ifrågasättas, om dessa bestämmelser borde erhålla en vidgad tillämpning.

Departementschefen. Vid en granskning av föreliggande framställningar framgår, att i ett mindre antal fall omständigheterna äro analoga med dem, som förelegat i fråga om löjtnanten Hjukström. I övriga fall åter kan konstateras avvikande förhållanden, antingen i så måtto, att vederbörande befordrats till löjtnant före den 1 juli 1942, i vilket fall de återopade bestäm-

melserna om förmånligare löneklassplacering icke äga tillämpning, eller att förutsättningar icke förefunnits för vederbörande att före fänriksutnämningen erhålla befordran till ordinarie underofficersbeställning. Vad rör sistnämnda fall må erinras, att 1946 års riksdag icke bifallit en inom riksdagen väckt motion om placering av sådan beställningshavare i löneklass Oc 1:2 (motion II:161, statsutskottets utlåtande nr 138).

Enligt min mening synes det skäligt, att beställningshavare, vilkas befordringsförhållanden överensstämma med löjtnanten Hjukströms, beredas enahanda förbättrade löneställning, som kommit Hjukström till del. I andra här avsedda fall åter synas mig tillräckliga skäl icke föreligga för vidtagande av ändring. Det torde ej heller vara uteslutet att en sådan åtgärd skulle kunna få återverkningar på andra områden inom statsförvaltningen. Med hänsyn till att numera officersaspiranter, rekryterade från det fast anställda manskapet, icke undergå underofficersexamen, och utnämning till underofficer sålunda icke vidare kan förekomma före erhållande av officersbeställning, synes det mig ej heller erforderligt, att den av lönenämnden förordade utredningen verkställs.

Jag förordar sålunda, att sådan förmånligare löneklassplacering, varom här är fråga, medgives i fall analoga med fallet Hjukström. Sådan löneklassplacering synes jämväl vid i övrigt överensstämmande förhållanden böra medgivas beställningshavare, som före den 1 juli 1942 vunnit befordran till icke-ordinarie fänrik. Enär det av företagen undersökning synes framgå, att de föreliggande framställningarna icke avse samtliga berörda beställningshavare, torde Kungl. Maj:t böra föreslå riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t, att i här avsedda fall medgiva den högre löneklassplaceringen. Någon retroaktiv utbetalning av löneomedel torde icke böra ifrågakomma.

Under återopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat och med verkan från och med den 1 juli 1948 medgiva förbättrad löneklassplacering för vissa fänrikar.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ivar Löfqvist.